

ÜHISKONNAÕPETUSE RIIGIEKSAM 2008

EESMÄRGID

Eksami eesmärgid põhinevad õpitulemuste välishindamise eesmärkides ja gümnaasiumi lõpueksamite korraldamise ning gümnaasiumi lõpetamise tingimustes ja korras sõnastatul:

- hinnata riiklikus õppekavas määratud õpitulemuste saavutatust ühiskonnaõpetuses;
- saada ülevaade õppimise ja õpetamise tulemuslikkusest koolis;
- suunata eksami sisu ja vormi kaudu õppeprotsessi;
- võimaldada koolil ennast objektiivsemalt hinnata ning teistega võrrelda;
- võimaldada õpilastel saada objektiivsem pilt oma õpitulemustest;
- tagada gümnaasiumilõpetajate eksamihinnete võrreldavus;
- ühitada gümnaasiumi lõpueksamid kutseõppeasutuse, rakenduskõrgkooli ja ülikooli sisseastumiseksamitega;
- kavandada ja teha muudatusi riiklikus õppekavas, õpetajate täienduskoolituses, õpekirjanduses.

EKSAMI KORRALDUS:

Eksam toimub **12. mail 2008**. Neile, kes mõjuvatel põhjustel 12. mail eksamit sooritada ei saa, toimub lisaeksam **29. mail 2008**.

Eksamitöö kirjutamiseks on aega **4 tundi** (240 minutit). Eksam toimub ilma vaheajata.

Eksami aega hakatakse arvestama hetkest, mil kõik õpilased on saanud kätte eksamitöö ja eksamikomisjoni esimees annab loa töö alustamiseks.

Eksamitöö on A4 formaadis ja koosneb **kahest osast: I osa – arutlus** (valida saab kuue teema hulgast; 20 p), **II osa – ülesanded** (80 p). **II osa** koosneb **eraldi** lehtedest. Töö alustamisel tuleb eksamitöö lahutada lehtedeks. I osa (arutlus) puhul saab kasutada mustandipaberit (see on lisatud tööle). Eksaminand valib eksamiosade vastamise järjekorra ise. Erinevatele eksamiosadele ei ole ette nähtud konkreetset sooritusaega.

Eksamil vajalikud vahendid on sinine või must pastapliiats/sulepea. Keelatud on hariliku pliiatsi ja korrektori kasutamine. Juhul, kui õpilane soovib töös teha parandusi, tuleb valele vastusele kriips peale tõmmata ja kirjutada peale/juurde õige vastus.

Eksaminand võib kasutada Eesti Vabariigi põhiseadust. Selle garanteerib kool, kus eksam toimub.

Kui eksamikomisjoni liikmed või siis hindajad tuvastavad kõrvalise abi kasutamise või mahakirjutamise (eri eksamitöödes esinevad ühesugused vead või parandused, identselt sõnastatud pikemad vastused jms) riigieksamitöö kirjutamisel, võib olukorrale vastavalt eksaminandi eksamilt ära saata või töö tühistada.

EKSAMI VORM JA TASE

Ühiskonnaõpetuse riigieksam on **kirjalik**. Eksamitöö on ühes variandis. Iga küsimuse juurde on märgitud selle eest saadav maksimumpunktide arv.

Eksam kontrollib, kuidas eksaminand suudab gümnaasiumis omandatud teadmisi ja oskusi ülesannete lahendamisel rakendada. Küsimused ja ülesanded hõlmavad järgmisi tasandeid:

- teadmised (mõisted, faktid, seaduspärasuste tundmine);
- teadmiste rakendamine (kasutamine uues situatsioonis, prognoosimine);
- mõistmine/arusaamine (kirjeldamine, interpreteerimine, seletamine, ümbersõnastamine);
- analüüs ja süntees (seoste leidmine, faktide ja seaduspärasuste ühendamise, rühmitamine, võrdlemine);
- hinnangu andmine (otsuste tegemine, järeldamine).

Eksamitöös on eri raskusastmega ülesandeid. Töö koostamisel lähtutakse põhimõttest, et

ca 50% võimalikest punktidest peegeldavad teadmiste ja mõistmise tasandil ja ca 50% teadmiste rakendamise, analüüsi, otsustuste tegemise tasandil omandatud.

TEEMAD

Eksamitöö koostamise aluseks on „Põhikooli ja gümnaasiumi riiklik õppekava”. Eksamitöö ülesanded lähtuvad ühiskonnaõpetuse ainekavas toodud nõuetest õpitulemustele gümnaasiumiastmes.

Eksaminandid peavad tundma Eesti Vabariigi ja Euroopa kaarti, oskama kasutada allikmaterjale, tabeleid, graafikuid, pilte informatsiooni leidmiseks, analüüsiks, üldistuste ja järelduste tegemiseks, otsuste langetamiseks, prognooside esitamiseks.

NÜÜDISÜHISKOND

Ühiskonna mõiste. Nüüdisühiskonna kujunemine. Ühiskonnaelu peamised valdkonnad.

Võim majanduses, riigis ja inimsuhetes. Võimu tunnused ja teostamise meetodid.

Demokraatia põhiprintsiibid ja –väärtused. Seadused ja õigusnormid. Õigusriigi olemus ja tunnused. Avalik ja erasektor. **Riigi** mõiste. Riigivõimu tunnused. Tänapäeva riigikorralduse vormid: ühtne ehk unitaarriik, liitriik ehk föderatsioon, konföderatsioon. **Tsiviilühiskond.**

Kodanikuühiskond. Mittetulundusühingud. Poliitiline kultuur. Kodanikuaktiivsus.

Majandussfäär. Valitsuse majandustegevus ja –poliitika. Riigi roll majanduse korraldamises.

Ühiskonna **sotsiaalne** struktuur. **Huvid.** **Pluralismi** olemus ja tähtsus. Avalik arvamus.

Huvide realiseerimine ühiskonnas. **Sotsiaalsed** probleemid (tööpuudus, vaesus, kuritegevus jm). **Healuriik.** **Infoühiskond.** Ühiskonna **jätkusuutlikkus** ja ühiskonnaelu valdkondade seotus.

ÜHISKONNA VALITSEMINE

Rahva osalemine valitsemises. Riigivormid: monarhia ja vabariik. Demokraatlik

valitsemiskord ehk põhiseaduslikkus. **Osalus- ja elitaardemokraatia.** Valitsemise

põhivormid: **presidentialism, parlamentarism.** Sotsiaalsed liikumised ja **erakonnad.**

Huvide esindamine ja teostamine. **Poliitilised ideoloogiad.** **Valimised:** funktsioonid,

erinevad valimissüsteemid, valimiskäitumine, valimiste tulemused. **Majoritaarsed,**

proportsionaalsed ja hübriidsed valimissüsteemid. Kõrgeim **seadusandlik võim.** Parlamendi

töökorraldus. Kõrgeim **täidesaatev võim.** Valitsuse moodustamise põhimõtted. **Bürokraatia.**

Korruptsioon. Riigibürokraatia kontrollimise võimalused. **Riigipea.** Riigipea roll

parlamentarismi ja presidentialismi korral. **Kohtuvõim.** Eesti kohtusüsteem. Euroopa

Nõukogu Inimõiguste Kohus. Euroopa Kohus. Ombudsman. **Võimude lahusus ja**

tasakaalustatus. Koalitsioon. Opositsioon. Riigikontrolli ja Õiguskantsleri institutsioonid.

Kohalik omavalitsus. Kesk- ja regionaalvõimu suhted. Valitsemiskorraldus Euroopa Liidus.

ÜHISKONNA MAJANDAMINE

Ühiskonna **majandusressursid.** **Riik ja majandus.** Turumajanduse toimimine. Tööturg.

Tööhõive. Tööpuudus. Majandusarengu planeerimine **liberaalses** ühiskonnas –

majanduspoliitika. Majanduse regulatsioon seaduste, maksu- ja rahapoliitika ning

turumehhanismide abil. Peamised maksusüsteemid. Otsesed ja kaudsed maksud,

maksukoormus. Riigieelarve tulu- ja kulubaasi kujundamise põhimõtted. **Makromajanduse**

põhinäitajad. Sisemajanduse kogutoodang. **Välismajanduspoliitika.** Eksport-import. **IMF.**

Euroopa Liidu fiskaalpoliitika ja ühisturg. Euroopa Liidu eelarve koostamise põhimõtted.

Euro. Ühisturg tagava nelja vabaduse olemus ja toimimine argielus.

INDIVIID ÜHISKONNAS

Sotsiaalne **staatus** ja sotsiaalne **mobiilsus.** Ühiskonna sotsiaalne kihistumine. Majanduslik aktiivsus ja heaolu. Üksikisik turumajanduskeskkonnas. Vajadused ja tarbimine.

Tarbijakaitse. **Ühishüved.** Sotsiaalne **turvalisus:** sotsiaalkindlustus ja sotsiaalabi. Euroopalikud põhimõtted sotsiaalkaitse alal. Sotsiaalsed **rollid** : tööandja ja töövõtja, ettevõtja, omanik, tarbija. Haridus. **Indiviid ja riik.** Eesti Vabariigi põhiseadus. **Inimõigused. Kodakondsus.** Kodakondsuse seadus. **Kodanikuõigused ja –kohustused. Riigi- ja kodanikukaitse.**

KAASAJA MAAILMA MITMEPALGELISUS

Maailma rassiline, rahvuslik ja religioosne mitmekesisus. Maailma mitmekultuurilisus. Riikide sotsiaal-majandusliku ja poliitilise arengu erinevused. Riikidevaheline koostöö. **Globaalprobleemid:** rahvastiku-, keskkonna- ja sotsiaalprobleemid. Maailma ühtsuse ja vastastikuse seotuse suurenemine. **Infotehnoloogia** mõju maailma arengule.

RAHVUSVAHELINE SUHTLEMINE

Rahvusvahelise suhtlemise põhimõtted ja viisid. Tähtsamad maailma- ja regionaalorganisatsioonid (ÜRO, NATO, WTO, Euroopa Nõukogu, OSCE, Euroopa Liit). **Euroopa integratsioon.** Eesti riigi rahvusvaheline asend. Eesti ja rahvusvahelised organisatsioonid, valitsustevaheline koostöö. Julgeolekupoliitika.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD KOHUSTUSLIKUD TEEMAD

- **Keskkond ja säästev areng.**
- **Töölane karjäär ja selle kujundamine.**
- **Infotehnoloogia ning meedia.**
- **Turvalisus.**

Eksamiks valmistumiseks sobivad õppematerjalid

Eksamitöö on koostatud gümnaasiumi õppekirjanduse alusel.

K. Olenko, A. Toots. Ühiskonnaõpetus: Gümnaasiumiõpik. – Tln: Koolibri, 2005.

M. Varik. Ühiskonnaõpetus: Ülesannete kogu ühiskonnaõpetuse riigieksamiks valmistujale. – Tln: Koolibri, 2006.

Eesti Vabariigi põhiseadus. Kehtiv redaktsioon.

К.Оленко, А. Тоотс. Обществоведение : Учебник для 12 класса. – Тлн: Коолибри, 2006.

Л. Мельдре, А. Тоотс. Обществоведение. 12 класс, часть 1. – Тлн: Коолибри 2001.

К. Оленко, Л. Мельдре. Обществоведение. 12 класс, часть 2. – Тлн: Коолибри 2002.

Lisamaterjal

H. Allik, I. Dolgovskaja, S. Hansson, S. Jüriso jt. Kodaniku käsiraamat. – Tln: MEIS, 2006. Kodakondsuse seadus.

E. Maripuu, M. Oja, R. Raja, M. Somelar, S. Teplov, M. Varik. Inimene ja ühiskond: Ühiskonnaõpetuse õppematerjal. – Tln: EAS, Briti Nõukogu, 2006.

Х.Аллик, И. Долговская, С. Ханссон и др. Справочник гражданина. – Таллинн: Целевое учреждение интеграции неэстонцев, 2006.

Э. Марипуу, М. Оя, Р. Рая и др. Человек и общество: Учебный материал по обществоведению. – Таллинн: Целевое учреждение интеграции неэстонцев, 2006.

Ühiskonnas toimuvad pidevad muutused. Seda tuleb arvestada ka eeltoodud materjalide kasutamisel.

